מתני' חומר בעבדים מבנשים [א]שהוא מפר נדרי אשתו [ב]ואינו מפר נדרי עבדו הפר לאשתו [ג]הפר עולמית הפר לעבדו [ד]יצא לחירות ומשלים נזירותו: **גמ'** ת"ר (א)למה רבו כופו לנזירות אבל לא לנדרים [ב]ולערכין מאי שנא גבי נזיר [ג]דאמר רחמנא [1]לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו אי הכי אפילו גבי נדרים נמי אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון שהיה אשכול של ענבים מונח לפניו גבי נדרים דכי מיתסר בהאי לא מיתסר באחריני לא מצי כפי ליה גבי נזירות דכי מיתסר בהאי איתסר בכולהו מצי כפי ליה וגבי נדרים מי לא עסקינן דליכא אלא האי אשכול דאי לא אכיל ליה חליש אלא אמר (ב) רבא כגון שהיה חרצן מונח לפניו גבי נדרים בהאי הוא דמיתסר לא מצי כפי ליה גבי נזיר דאיתסר נמי באחריני מצי כפי ליה וגבי נדרים מי לא עסקינן דליכא אלא האי חרצן דאי לא אכיל ליה חליש אלא אמר (ג) אביי [ה]למה רבו צריך לכפותו לנזירות ואין צריך לכפותו לנדרים ואינו צריך לכפותו לשבועה מ"ט דאמר קרא [2]להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו: **מתני'** עבר מכנגד פניו ר"מ אומר [ו]לא ישתה ורבי יוסי אומר ישתה: **גמ'** לימא בדשמואל קמיפלגי [ז]דאמר שמואל [י]המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור ר"מ אית ליה דשמואל רבי יוסי לית ליה דשמואל לא דכולי עלמא אית להו דשמואל אלא מאן דאמר ישתה סבר סוף סוף מיהדר הדר ואתי גביה לישתי חמרא כי היכי דלא ליכחוש ולמאן דאמר לא ישתה סבר [ח]ליהוי ליה צערא כי היכי דליהדר גביה:

מתני'

חומר בעבדים שאינו מיפר נדרי עבדו. שאף בנזירות מוחה[1] ונתרלה שוב לא יכול להתיר כי אם בהתרת חכם דוקא: **הפר** לעבדו יצא לחירות. שנשתחרר ואח"כ[2] משלים היפר לאו דוקא אלא כלומר מיחה: עבר[3] מכנגד פניו שברח: רמ"א לא ישתה ור' יוסי אומר ישתה. בגמ' מפרש טעמייהו: **למה** רבו כופהו לנזירות אבל לא לנדרים ולערכין. כופהו שמוחה על נזירות[4]: **לאסור** איסר. בנדרים כתיב ומיהו בפ"ק דנדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדרים: **גבי** נדרים דכי מיתסר בהאי לא מיתסר באחריני לא מצי כפי ליה. דסברא הוא להעמיד מיעוטא דמי שנפשו קנויה לו דמיתסר[5] בכולהו ומתוך כך מיכחש ואין (א) כל כך[6] כדי לעשות מלאכה ודין הוא שיאמר לנו הכתוב שיעכב עליו מי שנפשו קנויה לו: **גבי** נדרים נמי מי לא עסקינן דאי לא אכיל חליש לביה. ואפילו הכי קאמר אבל לא לנדרים ואכתי מאי שנא: כגון שהיה חרצן מונח לפניו. שאין טוב לאכילה: **וגבי** נדרים נמי מי לא עסקינן[7] שפעמים יחזק לבו גם באכילת חרצן אי נמי מי לא עסקינן שאף בשאר[8] דברים טובים שמחזיקין אותו: **יצא** להרע לאחרים שאין הרשות בידו. ולכך לנדרים אפי' בלא מחאת הרב לא חל הנדר כלל דהיינו הרעת אחרים שמכחיש כחו ואינו חזק למלאכה דילפינן נדרים משבועות דכתיב בהן להרע או להיטיב אבל נזירות אין להקישן לנדרים ופירש ה"ר יצחק משום דאמר בפ"ק (לעיל דף ג:) דנזירות חל ואפי' על דבר שאין הרשות בידו כגון דאמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר כדדרשינן לאסור יין מצוה כיין הרשות אלמא הנזירות חל על דבר שאין הרשות בידו ולכך יחול נמי נזירות העבד כל זמן שלא ימחה האדון אבל ודאי אם מיחה לענין זה נדרוש לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו שתועיל מחאת הרב ואם אינו ענין לנדרים שהרי אינו צריך למחות תנהו ענין לנזירות והא דקאמר אבל לא לערכין לא הוי דומיא דאבל לא לנדרים אלא שלא תועיל מחאת הרב לערכין כלל כי הוא [מה] מפסיד אם אמר העבד ערכי עלי ולכשישתחרר או יתנו לו מתנה על מנת שאין לרבו רשות בו ישלם להקדש: **לימא** בדשמואל קמיפלגי. דהשתא קס"ד כיון שהעבד ברח מכנגד פניו מסתמא נתייאש הימנו האדון והיינו הפקר: ר"מ אית ליה דשמואל. דאמר אינו צריך גט שיחרור ולכך לא ישתה שעתה אינו ברשות רבו ולא תועיל לו עוד מחאתו: ור' יוסי לית ליה דשמואל. וכיון דלא יצא לחירות תועיל לו מחאתו: דכ"ע אית להו דשמואל דמפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שיחרור והאי עבד שברח מכנגד פניו לא איירי בנתייאש ולא חשבינן ליה הפקר ר"מ סבר לא ישתה סבר דאין האדון מקפיד אם יצטער ויתכחש כשאינו אצלו כי היכי דניהוי ליה צער ונהדר לגביה שע"י כן ישוב אצלו כדי לשתות ביין ור' יוסי סבר ישתה קסבר אין נוח לו לרבו שימנע מן היין דליכחוש חיליה ולא יהיה כל כך בעל כח וראוי למלאכה כשישוב אצלו:

נזיר

מתני' חומר בעבדים מבנשים שהוא מיפר נדרי אשתו. א]ואיזה חומר בעבדים מבנשים שאם היפר לאשתו היפר לה עולמית ואפילו נתארמלה או נתגרשה מיפר מעליה כל הנזירות לגמרי אבל בעבדים אינו כן שכיון שיצא לחירות משלים לנזירותו שקיבל עליו ומתחיל ומונה כבתחלה ואם מנה קצת בפני רבו משלים את השאר: **גמ' למה רבו כופו לנזירות.** ב]דהשתא הכי משמע לאיזה דבר יכול לכוף את עבדו בזמן שקיבל עליו נזירות לנזיר אבל לא לנדרים ולא לערכין שאם הדירה) בהנאה מפירות פלוני או שאמר ערך פלוני עלי אינו יכול לכופו ונדרו נדר וערכו ערך וכגון שהקנה לו אחר ע"מ שאין לרבו בהם כלום: **מאי שנא גבי נזיר.** דיכול לכופו משום דאמר רחמנא לאסור איסר כו': **אי הכי אפילו גבי נדרים נמי.** יהא יכול לכופו ולהאכילו בעל כרחו מה שהדירו) ממנו דהאי קרא גבי נדרים ג]קאי: **גבי נדרים דכי מיתסר בהאי אשכול לא מיתסר באחרינא לא מצי כפי ליה.** משום דלא מכחיש ביה כלל דאפשר ליה באחריני דכוותה נמי גבי אשתו כהאי גוונא לא מצי מיפר משום דלא הוי דברים שיש בהן עינוי נפש וכדתנן בפ' אלו נדרים (נדרים דף עט:) פירות מדינה זו עלי לא יפר ויביא לה ממדינה אחרת אבל גבי נזירות דכי מיתסר בהאי מיתסר באחריני כדתנן בפ' הריני נזיר מגרוגרות (לעיל דף יא.) מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר ד] הכא נמי גבי אשכול כיון דאמר הריני נזיר ממנו ה"ז נזיר והוי הפסד לרבו דהוי כחוש ואינו יכול ליטרח יכול לכופו להאכילו בעל כרחו מה שהזיר ממנו דהאי קרא בנזיר קאי: **וגבי נדרים.** מדקפסיק ותני אבל לא לנדרים מי לא עסקינן דלא איכא אלא האי אשכול למיכל ליה: **דאי לא אכיל חליש.** והוי דומיא דנזירות ומאי שנא דהכא כופה והכא אינו כופה: **גבי נזירות.** ה](ג) החרצן כי מיתסר מיתסר נמי באחריני כדתנן בפרק ו)כל כינויי נזירות (לעיל דף ג.): **דלא איכא.** מידעם למיכל ליה אלא האי חרצן: **אלא אמר** (ד) **אביי.** הכי קתני למה רבו צריך לכפותו לנזירות שאם נדר בנזיר ואין רבו כופהו הרי זה אסור ביין כל זמן שאינו כופהו לפי שאמרה תורה ואמרת אליהם לרבות את העבדים אבל לענין נדרים י]וערכין אינו צריך להפר וערך אין לו שאין גופו קנוי לו וכן בנדרים נמי אפי' בלא כפייה מותר לשתות ביין ולאכול מכל אוכלין: **דאמר קרא להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא נשבע להרע לאחרים** ז]**שאין הרשות בידו.** הכא נמי כיון דקמכחיש כי לא אכיל ולא שתי ואיכא הפסד לרבו לא חיילא עליה שבועה: **מתני' עבר מכנגד פניו.** שברח מפניו של רבו: **גמ' רבי מאיר.** דאומר לא ישתה ביין: **אית ליה דשמואל.** דאמר כיון שהפקירו רבו יצא לחירות והכא נמי ח] דברח יצא לחירות ולא ישתה ביין וצריך לו להשלים נזירות כדקתני במתניתין. ורבי יוסי דאמר ישתה לית ליה דשמואל דהכתי ברשות רבו קאי ולאו כל כמיניה שלא לשתות משום דקמכחיש ואיכא הרעה לרבו: **לא דכולי עלמא אית להו דשמואל.** והיכא דהפקירו יצא לחירות ט]אלא הכא כיון דלא הפקירו אלא שברח מאליו לא יצא לחירות כלל וברשות רביה קאי. והכא בהא קמיפלגי דלמאן דאמר ישתה קסבר כיון דמהדר הדר לרביה לישתי חמרא בכל היכא דאיתיה כי היכי דלא ליכחוש ולא ליהוי פסידא לרביה: **ולמאן דאמר לא ישתה קסבר.** אע"ג דלאו כמפקיר עבדו דמי אפילו הכי לא ישתה משום דקנסינן ליה לעבדיה דליהוי ליה צערא דליהדר גבי דרביה דאי קאי ליה גביה כפי ליה למישתי חמרא והלכך אמרינן ליה דלא לישתי כל זמן שהוא בורח מפני רבו בשביל שהוא תקנת רבו ולדברי הכל בתר תקנתיה אזלינן:

מתני'

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פי"א מהלכות נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ב וסעיף לז [וברא"ש בפסקיו נדרים פ"י סימן י]:

טו ב מיי' פי"ב מהלכות נזירות הלכה יז יח:

טז ג מיי' פי"ב מהלכות נדרים הלכה ב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נה:

יז ד מיי' פי"ב מהלכות נזירות הל' יח טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עב:

יח ה מיי' שם הלכה יז יח ופי"ב מהלכות שבועות הלכה ו:

יט ו מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה יט וע"ש בכ"מ:

כ ז מיי' פ"ח מהלכות עבדים הלכה יג סמג לאוין קמ טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סד:

כא ח מיי' פי"ב מהלכות נזירות הלכה יט:

הגהות התוספות

1. צ"ל אם מיחה. 2. צ"ל אח"כ. 3. דיבור זה שייך למתני' לקמן. 4. צ"ל נזירותו. 5. צ"ל לנזירות דמיתסר. 6. צ"ל כל כך בעל כח. 7. צ"ל מי לא עסקינן כו'. פירוש שפעמים כו'. 8. צ"ל שנדר אף משאר.

פי' הרא"ש

אבל לא לערכין ולא לנדרים שמעריך ונודר בעל כרחו של אדון. אי הכי נדרים נמי דעיקר קרא בנדרים כתיב גבי נדרים דכי מתסר (בה אי) [בהאי] לא מתסר באחרים לא מצי כייף ליה דאין האדון מקפיד על זה ונפשו קנויה לו לנדר זה אבל נזיר דכי מיתסר בהאי מיתסר בכולהו כדתנן לעיל פרק הריני נזיר מן הגרוגרות מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ה"ז נזיר מצי כייף ליה דאין נפשו קנויה לו לנדר זה דאין האדון רוצה שיחליש כחו ולא יוכל לעשות מלאכה: **ואי לא אכיל ליה חליש.** ואפילו [הכי] אמר אינו כופהו: **כגון שהיה חרצן מונח לפניו** וס"ד א) דבמנועה אכילת החרצן לא כחיש חיליה ואפ"ה פריך ליה זמנין **דליכא אלא האי חרצן** וכחיש חיליה אי לא אכיל ליה: **אלא אמר אביי הכי** קתני למה רבו [צריך] (יכול) לכופו לנזיר ואין [צריך] (יכול) לכופו לנדרים דאמר קרא גבי שבועת ביטוי יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו שאם נשבע שיכה את פלוני אין השבועה חלה ונדרים איתקש לשבועה דכתיב או השבע שבועה לאסור אסר הלכך בנדרים אין צריך לכופו דלא חל הנדר כלל שהנדר רע לאדונו שמכחיש את כחו ואינו ראוי למלאכה וקרא דלאסור אסר על נפשו

דדרשי' מניה מי שנפשו קנויה לו שאינו בבל יחל דברו ואע"פ שנדרו נדר יכול רבו לכופו לעבור על נדרו ואינו עובר בבל יחל אם אינו ענין לנדרים שהרי לא חל הנדר תנהו ענין לנזירות. ותימה נזיר נמי איתקש לנדרים ונילף מניה דלא חלה עליו נזירות כלל וי"ל דשאני נזיר דגלי ביה קרא שחל על דבר שאין הרשות בידו כגון אם אמר שבועה שאשתה יין וחזר ואמר הריני נזיר כדדרשינן מיין [ושכר] לאסור (מת) [יין] מצוה כיין [הרשות] הלכך חלה נמי לנזירות עליו אע"פ שאין הרשות בידו להרע לאדון אבל הרב כופהו משום דלאסור אסר על נפשו אינו ענין לנדרים דלא חל הנדר כלל ותנהו ענין לנזיר לומר אע"ג דחלה עליו נזירות הרב כופהו ואינו עובר משום בל יחל ולערכין אינו יכול לכופו דמה מפסיד האדון אם הוא אומר ערכי עלי אם ישתחרר או יתן לו אחר ע"מ שאין לרבו רשות בו ישלם. **לימא בדשמואל קמיפלגי** דס"ד דכיון שברח העבד נתייאש הימנו והיינו הפקר ר"מ אית ליה דשמואל דאמר אין צריך גט שחרור וכיון שיצא לחירות צריך להשלים נזירותו **לא דכ"ע אית להו דשמואל** והכא בשביל שעבר מפניו לא נתייאש ממנו עדיין **ומ"ד ישתה** משום דמצפה האדון שימצאנו ויחזירנו וניחא ליה שישתה יין כדי שלא ימצא כחוש בשובו **ומאן דאמר לא ישתה** משום דניחא ליה לאדון שיצטער במניעת היין כדי שימהר לשוב אליו ואז ישתה יין:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא ספ"ו], ב) [בתוספתא איתא ולא לשבועות], ג) [לעיל סא.], ד) גיטין לח. יבמות מח. קדושין עב:, ה) [נדר רש"ש], ו) [שנדר רש"ש], ז) גי' א"מ הריני נזיר יא., ח) צ"ל בו כח,

תורה אור השלם

1. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיְיָ אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג

2. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה: ויקרא ה ד

נוסחת הריב"ן

א] שצריך להפר לנדר אשתו אבל לא לנדרי עבדו כ"ז שהוא תחתיו ולא יצא לחירות ואיזהו חומר בעבדים וכו': ב] השתא הכי הוא דמשמע כו' נזירות אבל: ג] נדרים כתיב הס"ד: ד] ה"ז נזיר והוי הפסד: ה] גבי נזירות כי מתסר מן החרצן מיתסר: ו] נדרים ושבועות בלא כפייה נמי לא דלא חיילא עליו כו' וערכין אינו צריך להפר דערך אין כו' מכל אוכלין שאסר על נפשיה הס"ד: ז] לאחרים שאין עליו שבועה לפי שאין כו': ח] וה"נ כיון דברח כו' דצריך שישלים נזירותו כדקתני: ט] אבל הכא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא אמר אביי כגון שהיה חרצן: (ב) שם אלא אמר רבא למה רבו: (ג) רש"י ד"ה גבי נזירות כי מיתסר בהאי חרצן מיתסר נמי באחריני כצ"ל: (ד) ד"ה אלא אמר רבא הכי קתני וכו' דערך אין לו:

מוסף רש"י

למה רבו כופו לנזירות. כופה את עבדו שלא ידור בנזיר, ואם נדר בנזיר אחר כן כופהו לשתות יין כשירצה לעולם, ואפילו אחר כמה ימים ששמע, ואינו כופה אשתו, שלא תדור כרבנן דאמרי בפרק הריני נזיר מן הגרוגרות (לעיל יב:) שאינו מיפר נדרה עד שנדרה, ואם נדרה אחר כן ולא הפר לה כששמע שוב אינו כופה שתשתה אלא נדרה נדר (ראמ"ה בשמו). **המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור.** להיות מותר בישראל (קדושין עב:).

א) נראה דצ"ל וס"ד דבמונע עצמו מאכילת חרצן לא כחיש חיליה וכו'.

מתני' אנזיר שגילח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר ואם טומאת תהום אינו סותר אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר בכיצד ירד לטבול במערה ונמצא מת צף על פי המערה טמא נמצא משוקע בקרקע המערה ירד להקר טהור ליטהר מטומאת מת טמא שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור שרגלים לדבר: גמ' מנא הני מילי א)אמר ר"א דאמר קרא 1וכי ימות מת עליו בפתע פתאום עליו במחוורת לו ריש לקיש אמר אמר קרא 2כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה כי דרך מה דרך בגלוי אף כל בגלוי ואלא ב)הדתנן ג)איזוהי טומאת התהום כל שאינו מכירה אחד בסוף העולם אבל מכירה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום בשלמא (א) למ"ד כי דרך שפיר אלא למאן דאמר במחוורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם מאי הוי ותו הא דתניא המוצא מת מושכב לרחבה של דרך בתרומה טמא בנזיר ובעשיית פסח טהור מאי שנא אלא טומאת התהום וגמרא גמירי לה: אם עד שלא גילח וכו': מאן תנא א"ר יוחנן ר"א היא דאמר ד)תגלחת מעכבת בעי רמי בר חמא נטמא בתוך מלאת ונודע לו לאחר מלאת מהו בתר ידיעה אזלינן וידיעה אחר מלאת היא ה) או לא ולמאי למיסתר אמר

מתני' נזיר שגילח. תגלחת טהרה ביום שלשים ואחד שלו: א] ונודע לו שהוא טמא. בטומאת מת בין שנטמא בתוך מלאת בין שנטמא לאחר מלאת ב]לבו ביום קודם שהביא קרבנותיו ושגילח: אם טומאה ידועה. היתה בשעה שנטמא ה"ז סותר את הכל אבל ג] לא נטמא עד לאחר הבאת קרבנותיו אפילו בטומאה ידועה אינו סותר אלא ז' כדתנן בפרק שלשה מינין (לעיל דף מז.) מי שנזרק עליו אחד מן הדמים כו' ואוקימנא בגמרא [שם] לדברי הכל ז' סותר ותו לא: ואם עד שלא גילח. נודע לו שנטמא בין בו ביום בין שנטמא בתוך ימי מלאת: בין כך ובין כך. בין בטומאה ידועה בין בטומאת התהום סותר את הכל: כיצד. היא טומאת התהום שאינו סותר אם נטמא בטומאת מת וירד לטבול במערה ביום שביעי שלו ולאחר שיצא ד] מצא לשם מת שהוא צף על פני המים שבפתח המערה והוא לא הכיר בו כשירד שם לטבול אין זו טומאת התהום ה]ואפי' אם לא נודע לו עד לאחר גילוח ואפילו אם לא ירד לשם לטבול אלא להקר ה"ז טמא וסותר את הכל: אבל אם נמצא משוקע בקרקע המערה. ו]שבשעה שנכנס לא היה צף בזו יש חילוק פעמים שהוא טהור ופעמים שהוא טמא כשנכנס לשם ולא נכנס בה אלא להקר ונודע לו לאחר גילוח שנמצא לשם מת משוקע כנגד פי המערה ה"ז טהור דזו היא טומאת התהום אבל ירד לשם ליטהר מטומאת המת ואח"כ נודע לו ואפילו לאחר גילוח ה"ז טמא וסותר את הכל אע"פ שהיא טומאת התהום: שחזקת טמא טמא. העמידו בחזקת ז] טמא: וחזקת טהור. ח]יורד לשם בחזקת טהור: שרגלים לדבר. כלומר שהדברים נראין כך דטהור העמד על חזקתו וטמא על חזקתו ותיהוי חזקת טהור טהור וחזקת טמא טמא: גמ' במחוורת לו. בברורה לו כגון טומאה ידועה סותר אבל לא על טומאה שאינה ידועה לו: ור"ל אמר אמר קרא. גבי עושה פסח כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה: כי דרך ט] בגלוי אף טומאה בגלוי. לאפוקי טומאת התהום דלא והוא הדין לנזיר דבכל מקום נזיר ועושה פסח כי הדדי נינהו: בשלמא למ"ד כי דרך. דבגלוי שפיר דכיון דאחד מכירה בסוף העולם הוי י]גלוי: אלא למ"ד במחוורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם. אמאי הוי טמא והא אינה מחוורת לו: ותו. בין למ"ד במחוורת לו בין למ"ד כי דרך כיון דמדאורייתא טומאת התהום הותרה גבי הא דתניא המוצא מת מושכב כו' מאי שנא גבי תרומה דהוי טמא וגבי נזיר ועושה פסח דהוי טהור: אלא טומאת התהום גמרא גמירי לה. דאינה מטמאה והכי גמירי לה דלנזיר ועושה פסח בלבד אינה מטמאה אבל לתרומה לא גמרינן הילכתא ומשום הכי הוי טמא: מאן תנא. דאם נודע לו קודם גילוח אע"פ שהביא קרבנותיו סותר: א"ר יוחנן ר"א היא דאמר. בפרק ג' מינין (לעיל דף מו.) ואחר ישתה הנזיר יין [במדבר ו] אחר מעשים כולן דברי ר"א כ]דכיון דעדיין לא גילח כמי שנודע לו בתוך מלאת דמי וסותר את הכל דאי לרבנן כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים שוב אינו סותר: בעי רמי בר חמא נטמא. בטומאת התהום בתוך ימי מלאת ונודע לו לאחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו וקודם גילוח: מהו בתר ידיעה אזלינן. כלומר מי אמרינן דהא דגמרינן דטומאת התהום אינה סותרת היכא דידיעה הויא לאחר מלאת אפילו היכא דנטמא בימי מלאת או דילמא כיון דנטמא בימי מלאת אע"ג דנודע לו לאחר מלאת ואפילו לאחר הבאת קרבנותיו לא אמרינן דטומאת התהום הותרה לו וסותר. ולרמי בר חמא דקמיבעיא ליה הכי ל] לא שמיעא ליה מתני' ואמטו להכי קמיבעיא ליה הכי אי סותר או אינו סותר כלל: אמר

נזיר שגילח. תגלחת טהרה ונודע שהוא טמא אם טומאה ידועה היא סותר ואם טומאת התהום היא כלומר שנודע לו שבמקום שעבר היתה טומאת התהום ובגמרא מפרש איזו היא טומאת התהום שאין אחד בעולם מכירה והכי הילכתא גמירי לה: אם עד שלא גילח. נודע לו בין כך ובין כך סותר בין בטומאה ידועה בין בטומאת התהום דכי גמירי טומאת התהום דלא סתרה דוקא כשנודע לו אחר שגילח אבל נודע לו קודם שגילח סותר: כיצד דין טומאת התהום ירד לטבול במערה בשביל טומאת שרץ ונמצא כזית מן המת צף על פני המערה ספק אם היה כזית מן המת בתוך המערה בשעה שטבל והאהיל או שמא לא היה שם בשעה שטבל טמא דספק טומאה ברשות [היחיד] ספקו טמא ואם נודע לו אפילו אחר שגילח טמא ולא אמרינן אף כי היה כזית מן המת תוך המערה בשעה שטבל יהא טהור משום טומאת התהום דכיון שאין שום דבר מכסה עליה הוה ליה כטומאה ידועה: משוקע בקרקע המערה. אז ודאי מיקרי שפיר טומאת התהום ולכך ירד להקר וליום אחרון שגילח נודע לו אותה טומאה טהור משום דטומאת התהום הוא: ליטהר מטומאת מת. אם ירד ליטהר מטומאת המת ואחר שחזר ומנה ימי נזירותו וגילח נודע לו כשירד1 למערה היה כזית מהמת משוקע במערה טמא: שחזקת טמא טמא. דכי גמירי דטומאת התהום דמת הותר דוקא לאדם שלא היה בחזקת טומאת מת: שחזקת טמא טמא2 (כלומר) שרגלים לדבר. כלומר שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אצלו והא דנקיט ברישא ירד לטבול ובסיפא ירד להקר יש ליתן טעם לדבר דרישא רבותא קא משמע לן אף כי ירד לטבול דמסתמא דקדק ועיין היטב שלא תהא טומאה סביביו ונמצא מת צף על פי המערה מ"מ טמא משום ספק טומאה ברה"י וסיפא רבותא קמ"ל אף כי ירד להקר ואין דרכו לבדוק ולדקדק סביביו מ"מ כי משוקע בקרקע המערה טהור משום דהוי טומאת התהום: במחוורת לו. אבל בטומאת התהום שאינה מחוורת ולא הכיר בה אחד בסוף העולם או אינו סותר: רבי שמעון בן לקיש אמר כי דרך. גבי עושה פסח כתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם ומדסמך טמא לנפש לדרך נאמר כי דרך וגמרינן נזיר מעושה פסח אבל בפרק כיצד צולין (פסחים דף פא: ושם) לא קאמר הש"ס הכי והכי איתא התם במחוורת לו אשכחנא נזיר עושה פסח מנלן דכתיב או בדרך רחוקה כי דרך כו' משמע התם דלא פליגי ולא גמירי נזיר מעושה [פסח]: אלא למ"ד במחוורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם מאי הוי. ובפ' כיצד צולין (ג"ז שם) לא קאמר הכי דקאמר למ"ד כי דרך נימא עד דידעי בה כולי עלמא כי דרך(ו): לנזיר ועושה פסח טהור. ומיירי בטומאת התהום כדפריש'3 בסמוך: ומאי שנא תרומה מנזיר ועושה פסח. בפרק כיצד צולין (גם זה שם) ליתא האי פירכא דסוגיא דהתם לית לה דגמירי אהדדי אלא טומאת התהום גמירי4: מאן תנא א"ר יוחנן ר"א היא דאמר תגלחת מעכבת. מלשתות ביין דלרבנן דאמרי דתגלחת אינה מעכבת א"כ אחר שנזרק הדם אין [עליו] עוד תורת נזיר וכן5 שנודע לו עד שלא גילח כמי שגילח תימה6 דבפ' כיצד צולין (גם זה שם) אמר מר בר רב אשי טומאת התהום מרצה אפילו נודע לו קודם זריקה והשתא [אי]7 אליבא דר"א אפילו לאחר זריקה סותר קודם גילוח ואי אליבא דרבנן הא קודם זריקה לרבנן מעכבת כקודם גילוח לר"א דהכא משמע דדבר המעכב סותר לכ"ע י"ל דלגבי עושה פסח מיירי שאין טעון גילוח ואתיא בין לרבנן בין לר"א דכיון שנשחט הפסח א"כ הוי הדם עומד ליזרק וכל העומד ליזרק כזרוק דמי ולכך אין סותר כיון שנשחט אבל תגלחת מצוה באפי נפשה היא ועוד י"ל דהא דאמרינן התם טומאת התהום מרצה היינו ע"י ריצוי הציץ ולכך מרצה אף קודם זריקה אבל על התגלחת לא שייך רצוי ציץ: בעי י)רב חמא ניטמא תוך מלאת. בטומאה ידועה או בטומאת התהום ונודע לו לאחר מלאת קודם גילוח לר"א מהו בתר טומאה אזלינן וסותר שלשים או בתר ידיעה אזלינן וסותר שבעה: אמר

מסורת הש"ס

א) פסחים פא: ע"ש, ב) [צ"ל הדתניא], ג) שם [תוספתא זבין פ"ב], ד) [לעיל יד: וש"נ], ה) גי' א"מ ולא אלימא למיסתר או לא אמר כו', ו) [ועי' תוס' פסחים שם ובמנחות נח: ד"ה ואיבא כתבו שזה מן סוגיות החלוקות], ז) צ"ל רמי בר חמא,

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ: במדבר ו ט
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לַיְיָ: במדבר ט י

נוסחת הריב"ן

א] ואחר שגלח נודע לו: ב] בו ביום: ג] אם לא: ד] שיצא משם מצא לי': ה] דאפילו: ו] ובשעה: ז] שהוא טמא: ח] היורד: ט] מה דרך בגלוי אף כל טומאה: י] כגלוי: כ] וכיון: ל] אי למסתר כלומר דלא מיבעי ליה הכי אי סותר ז' או כולם אלא הכי קמבעי ליה אי סותר כלל או אינו סותר והס"ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למ"ד כי דרך שפיר. נ"ב עיין בפסחים דף פ"א:

הגהות התוספות

1. צ"ל דכשירד. 2. תיבות שחזקת טמא טמא נמחק. 3. צ"ל כדפריש. 4. תיבות אלא טומאת התהום גמירי נמחק. 5. צ"ל וכך לי שנודע. 6. צ"ל כמו משגילח. ותימה כו'. 7. צ"ל והשתא אליבא דמאן קאמר ליה אי אליבא כו'.

מוסף רש"י

במחוורת לו. שתהא ברורה לו (פסחים פא:). כי דרך. טמא לנפש דומיא דדרך רחוקה הוא (שם). איזוהי טומאת התהום. שהותרה לנזיר ועושה פסח (שם). המוצא מת מושכב לרחבה של דרך. והוא עבר שם ואי אפשר שלא נגע שם או הסיט או האהיל (שם). לתרומה. לאכול בתרומה, טמא. דלא הותרה בו טומאת התהום, ואילו לאורכו של דרך אפילו טומאת התהום אין כאן (שם).

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהל' נזירות הלט"ז:
כג ב מיי' שם הלכה [יט] כ:
כד ג מיי' שם הלי"ח:
כה ד מיי' שם הלט"ז:

פי' הרא"ש

נזיר שגילח. הביא קרבנותיו וגילח: אם טומאה ידועה. פי' טומאה שאפשר שהיתה ידועה כגון שלא היה קבר התהום סותר: טומאת התהום כדמפרש בגמ' שאין אחד מכירה בסוף העולם. אע"פ שודאי טמאת' אינו סותר דהלכה היא בנזיר: אם עד שלא גילח וכבר הביא קרבנותיו: בין כך טומאה ידועה ובין כך טומאת התהום סותר. דהא דגמירי דטומאת התהום לא סתרה היינו דוקא היכא דנודע לו אחר גילוח לר"א או אחר קרבנותיו לרבנן: כיצד דין טומאת התהום ירד לטבול במערה. מטומאת שרץ ונמצא כזית מן המת צף על פני המים ספק האהיל עליו ס' לא האהיל עליו טמא דספק טומאה ברה"י ספקו טמא ואם נודע לו ס' זה אם אחר שגלח סותר דהיינו טומאה ידועה ואע"ג דאמרי' בגמ' ספק טומאה צפה טהורה היינו ס' מגע אבל ס' אהל טמא: משוקע בקרקע המערה. במקום שטבל ובודאי נטמא אם נודע לו אחר שגלח טהור ואינו סותר דהיינו טומאת התהום וברישא נקט לטבול לרבותא אע"ג דהטובל מטומא' נזהר מכל דבר המטמא אפ"ה א) טהור ליטהר מטומאת המת. כגון שהיה נזי' טמא וטבל במערה שהיה המת משוקע בה והשלים נזירותו. או טמא מת שטבל ואח"כ קבל עליו נזירות טמא וסותר שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור שרגלים לדבר. האי רגלים לדבר לאו דוקא דהכי גמירי הלכתא אלא כלומר קצת טעם יש לדבר כיון דבחזקת טומאת מת לא נתנה הלכה לטהרו: מנה"מ דטומאת התהום אינה סותרת עליו: במחוורת לו לאפוקי טומאת התהום שאינה מחוורת: ר"ל אמר כי דרך. גבי פסח כתי' איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה (טמא) טומאה כי דרך בפ' כ"צ יש סוגייא אחרת דקאמר התם אשכחן נזי' עושה פסח מנ"ל אמר קרא כי דרך. אבל סוגיא דהכא סברא דמר יליף נזי' מפסח ומר יליף פסח מנזיר: כל שאין מכירה א' בסוף העולם פירוש שאפשר (שאדם) [שאין אדם] מכירה: בשלמא למ"ד כי דרך שפיר דכיון דא' מכירה בסוף העולם הויא גלויה כי דרך. ובפסחים קאמר עד דידעי בה כולי עלמא כי דרך. ונזיר ועושה פסח טהור דהוי טומאת התהום כדמפרש לקמן מ"ש כי היכי דילפת נזיר מפסח למר ופסח מנזי' למר הכי נמי ליליף כל שאר דבר מנהון. והכי נמי ה"מ למפרך ממתני' דמפלגא בין נודע אחר שגלח לנודע קודם שגלח דאי טעמא מקרא ליכא טעמא לפלוגי. וכן מסיפא ליטהר מטומאת מת טמא. ואי מקרא כיון דודאי נטמא בקבר התהום מה לי היה טמא מה לי היה טהור כיון דמטומאת מת ידועה [כבר טבל] וטיהר: טומאת התהום גמרא גמירי לה. וקראי דמייתי לעיל אסמכתא בעלמא נינהו ודוקא לנזי' ועושה פסח גמירי. מאן תנא אר"י ר"א היא דאמר תגלחת מעכבת מלשתות ביין וליטמא למתים דלרבנן דאמרי אין תגלחת מעכבת משנזרק הדם אין עליו תורת נזי' עוד וכך הוי עד שלא גילח כמו משגלח: בעי רמי בר חמא נטמא תוך מלאת (ז') טומא' ידועה או בקבר התהום ונודע לו אחר מלאת קודם

א) נראה דחסר כאן וצ"ל אפ"ה טמא משום ספק טומאה ברה"י וסיפא רבותא קמ"ל אף כי ירד להקר וכו' אפ"ה טהור וכ"ה בתוס' בסוד"ה משוקע.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ט מהל' נזירות הל"ח ופ"ו מהל' קרבן פסח הל"ח ופי"ח מהל' אבות הטומאה הל"ג:
כז ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הל"ט:
כח ג מיי' שם הל"ח:
כט ד מיי' פי"ד מהל' אבות הטומאה הל"ג:

אמר רבא ת"ש אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר היכי דמי אי דאיתידע ליה בתוך מלאת צריכא למימר אלא לאו לאחר מלאת ש"מ ועדיין תיבעי לך כולו סותר או שבעה סותר למאן אילימא לרבנן פשיטא דכולו סותר ואי לר"א א)כל אחר מלאת שבעה סותר אמר לך ה"מ כי נטמא אחר מלאת והאי לפני מלאת הוא או דילמא שאני הכא דידיעה אחר מלאת היא ומינה קתני בין כך ובין כך סותר ולא קמיפלגי ב)ת"ר א)המוצא מת מוטל לרחבה של דרך לתרומה טמא ובנזיר ובעושה פסח טהור בד"א שאין לו מקום לעבור אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א שמצאו שלם אבל משובר או מפורק אפילו אין מקום לעבור חיישינן שמא בין פרקין עבר ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא מפני שקבר מצרפו בד"א במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא לפי שמהלך ברגליו אפשר לו שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל טעון או רכוב אי אפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל בד"א בטומאת התהום אבל טומאה ידועה שלשתן טמאים ואיזו היא טומאת התהום כל שאין מכירה אחד בסוף העולם מכירה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום ב)היה טמון בתבן או בצרורות הרי זו טומאת התהום בימים ובאפילה ובנקיקי הסלעים אין זו טומאת התהום ג)ג)ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד: כיצד ירד: צפה אינה מטמאה לענין שרץ ד)דתניא ד)ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע טהורה ר"ש אומר בכלים טמאה בקרקע טהורה מאי

אמר רבא ת"ש עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר היכי דמי אי דאיתידע ליה תוך מלאת צריכא למימר דסותר. נ"ע מאי קאמר הא איצטריך לאשמועי' דיש טומאת התהום שסותר כגון שנודע לו עד שלא גילח ונראה לפרש דמיתורא דמתני' דייק דמדיוקא דרישא נפקא מדקתני נודע מעגלא: **ועדיין** תיבעי לך. הש"ס הולך ומפרש הך פשיטותא דרבא דרך קשיא ותירוץ ואף בעיא דרמי בר חמא הולך ומפרש הטעם באורך: **ועדיין** תיבעי לך כולהו סותר או ז' סותר. ומה היה פשיטותא דרבא ומשיב למאן אי לרבנן פשיטא דכולהו סותר כדאמר לעיל בפרק ג' (דף טז.) דאף נטמא אחר מלאת סותר [שלשים] מדרבנן ואי ר"א הא אמר כל אחר מלאת ז' סותר: **הני** מילי. דקאמר ר"א אחר מלאת ז' סותר כי נטמא אחר מלאת והא דקא מיבעיא ליה תוך מלאת הוא או דילמא שאני הכא דידיעה לאחר מלאת הוא והוי כמו נטמא אחר מלאת והיינו בעיא דרמי בר חמא ופשיט ליה מיניה ממתני' גופה דאוקמינן כר"א וקתני אם עד שלא גילח נודע לו בין כך ובין כך סותר ולא מפליג בין נטמא קודם מלאת לנטמא לאחר מלאת ובנטמא אחר מלאת פשיטא לן דאינו סותר כ"א ז' לר"א והכי נמי כי נטמא לפני מלאת דאינו[1] סותר כי אם ז': **לתרומה** טמא. כיון שהוא מוטל לרחבה של דרך אי אפשר לו לעבור כי אם דרך עליו ויאהיל לנזיר ועושה פסח טהור דהוי טומאת התהום בד"א דלתרומה טמא שאין לו מקום לעבור אם לא דרך אותו מקום שהמת נמצא אבל יש לו דרך לעבור טהור אף לתרומה בד"א לתרומה טמא שנמצא שלם אבל משובר ומפורק אפילו אין לו מקום לעבור טהור דשמא בין פרקין עבר ולא עבר דרך ישר אלא דרך מעוקם והויא ליה ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור אבל אם נמצא בקבר ועבר דרך עליו אפי' משובר ומפורק טמא שהקבר מצרפו ליטמא באהל כדדרשינן או בקבר לרבות קבר סתום שהעובר אף כנגד הריקן שבקבר מטמא באהל כדפרישית לעיל: **במה** דברים אמורים. דחיישינן שמא בין פרקין עבר וטהור במהלך על רגליו שאפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל אבל טעון משאו או רכוב על גבי בהמה אינו יכול להלך כל כך זקוף שלא יטה עצמו לצדדין וטמא דאין זו ספק טומאה ברה"ר אלא ודאי ניטמא דהאהיל: **במה** דברים אמורים. דאין לו מקום לעבור דטהור בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה [שלשתן טמאים] תרומה ונזיר ועושה פסח ומפרש ואזיל מאי ניהו טומאה ידועה דמכיר בה א' בסוף העולם: באפילה ובנקיקי הסלעים. אבל אינו מכוסה: **צפה** אינו מטמא לענין שרץ דתניא ספק טומאה צפה בין בכלים. שיש מים בכלי ושרץ צף על פני המים ספק נגע בכלי ספק לא נגע או בקרקע במים שעל גבי קרקע[2] ר"ש אומר בכלי טמא בקרקע טהור ודאי נגע[3] טמא בכל מקום שהוא שורץ: ספק נגע[4]. דוקא על הארץ טמא אם היא טומאה ברה"י אבל צפה שאינה קבוע[5] לא ו)דמספקא[6] לן אי דוקא על פני המים מטהרינן או הוא הדין צפה באויר שזורקה אדם באויר מטהרינן ממעוטא דעל הארץ: כתיב

אמר רבא ת"ש. מדקתני מתני' אם נודע לו עד שלא גילח בין כך ובין כך בין טומאת התהום בין טומאה ידועה סותר ואוקימנא לה למתני' כר"א וקחזינא מיהא דקפסיק ואמר כל אימת דאיטמי בין בתוך ימי מלאת בין לאחר ימי מלאת דסותר: **ודאיתידע ליה אימת אילימא בתוך ימי מלאת צריכא למימר.** דסותר בתמיה. אלא לאו שמע מינה דאיתידע ליה לאחר מלאת וקאמר דסותר דבתר טומאה דהוה בתוך ימי מלאת אזלינן: **ועדיין תיבעי לך.** כיון דלאחר מלאת קאי ז' סותר ותו לא או דילמא כיון דניטמא בתוך ימי מלאת סותר את כולן: **ולמאן.** קמיבעיא לך אי לרבנן וקודם הבאת קרבנותיו פשיטא דכולן סותר: **ואי לר"א.** וקודם תגלחת הא שמעי' ליה דאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל דף טז:) כל לאחר מלאת ז' סותר: **אמר לך.** רמי בר חמא לעולם אליבא דר"א קמיבעיא לי והכי קמיבעיא לי הני מילי א] דלאחר מלאת שבעה סותר ותו לא כי ניטמא לאחר מלאת והאי כיון דניטמא לפני מלאת מודי בה ר"א ב] דבתר טומאה דהות בתוך ימי מלאת אזלינן: **או דילמא כיון דידיעה לאחר מלאת הוא.** שכבר הביא קרבנותיו ג]וז' הוא דסותר ותו לא: ה"ג **ומינה הא דקתני בין כך ובין כך סותר ולא קמפליג ש"מ.** כלומר ותיפשוט ליה ממתני' גופיה דמדקתני בין כך ובין כך סותר ולא קמפליג בין ד] דניטמא קודם מלאת בין לאחר מלאת דהא מתני' כל אימת דניטמא במשמע ואוקימנא לה כר"א דאמר כל לאחר מלאת ז' סותר ותו לא ש"מ נמי דאפילו היכא דניטמא בתוך מלאת כיון דידיעה לאחר מלאת הוא דז' סותר ותו לא: לישנא אחרינא **אמר רבא ת"ש.** ולרבא לית ליה דרבי יוחנן דמוקים לה למתני' כר"א ולא כרבנן דקסבר רבא מתני' נמי מיתוקמא כרבנן דמודו רבנן גבי טומאת התהום דאע"ג דבעלמא תגלחת לא מעכבא לגבי טומאת התהום חשיבא שאם נודע לו עד שלא גילח ה] קפסיק ותני בין דנטמא לפני מלאת בין לאחר מלאת דאם נודע לו לאחר מלאת קודם גילוח אע"ג דהביא קרבנותיו סותר דבזו מודו רבנן לר"א דתגלחת הויא חשובה לענין טומאת התהום וש"מ דסותר ועדיין תיבעי לך כו' אמר לך רמי בר חמא לעולם אליבא דר"א קמיבעיא ליה והכי קמיבעי ליה ה"מ דאמר ר"א דאינו סותר אלא ז' היכא דנטמא נמי לאחר מלאת ו]והא כיון דנטמא לפני מלאת מודי להו לרבנן דסותר את כולן דכמאן דנודע ז] בתוך מלאת דמי או דילמא שאני הכא דכיון דידיעה ליתא אלא לאחר מלאת שבעה הוא סותר ותו לא. ומינה איכא למישמע מינה דהא קתני בין כך ובין כך סותר וקא משמע ח] מתני' לא שנא בין היכא דנטמא לפני מלאת להיכא דנטמא לאחר מלאת דסותר את כולן ולא מיפלגי בה ר"א ורבנן ש"מ דלר"א נמי כיון דטומאה הות בימי מלאת דסותר את הכל: **ת"ר המוצא מת.** טמון בדרך בתבן או בצרורות ומוטל לרחבו של דרך ואין לו מקום לעבור אלא עליו ובשעה שהולך עליו לא הכיר בו שהוא תחתיו לענין ט]אכילת תרומה טמא ובנזיר ועושה פסח טהור ואינו צריך לעשות פסח שני. ובכל אלו שאמרו דבנזיר ועושה פסח טהור כשנודע לו לאחר שעשה פסחו אבל נודע לו קודם שעשה פסחו ה"ז טמא ונדחה לפסח שני והכי מפורש עלה בתוספתא בברייתא דמסכת נזיר (פ"ו ה"ג) ושל פסחים (פ"ו ה"ה): **אבל יש לו מקום.** רחב לעבור שלא על המת אף לענין אכילת תרומה טהור י]: ה"ג **בד"א דמהלך בין פרקין טהור במהלך ברגליו.** שיכול לכוין ולפסוע בנחת שלא יגע כ] ושלא יאהיל: **אבל טעון או רכוב טמא.** בתרומה לפי שאי אפשר כו'. אבל לנזיר ועושה פסח לעולם טהור דהכי גמירי לה (א) בטומאת התהום. והאי דכתוב בספרים ל] אפילו בנזיר ועושה פסח טמא טעות הוא: **אבל בטומאה שהיתה ידועה.** לשום אדם: **שלשתן טמאין.** ואפילו נזיר ועושה פסח מ] ועושה פסח שני ואע"פ שכבר עשו פסחים בפסח ראשון: **בתבן או בצרורות.** (ב) שהיא טומאת התהום דאפשר שלא הכיר בו אדם מעולם שהרי תבן יכול להתגלגל עליו ע"י רוח וצרורות עשויין להתגלגל ממקום למקום. אבל ימים [ואפילה] ונקיקי סלעים הואיל והן חלולין נ]יכול אדם להסתכל בהן ע"י הדחק ס] ואפשר שאדם אחד מכיר בהן שהליך בתוכו ואין זו טומאת התהום: **ולא אמרו.** שהותרה טומאת התהום אלא לטומאת מת בלבד אבל לענין זב וזבה לא: ה"ג **צפה אינה מטמאה לענין שרץ.** כלומר אע"ג דטומאת מת צפה מטמאה בספק מגע כדתנן ונמצא מת צף על פני המים לענין שרץ מיהא אינה חשובה לטמא מספק שאם שרץ צף על פני המים ספק נגע בו ספק לא נגע בו ספקו טהור: **דתניא ספק טומאה צפה.** כלומר טומאה צפה והוא ספק אם נגע בה אם לא נגע בה: **בין.** שהיא צפה במים שבכלים בין במים שבקרקע טהורה: כתיב

מסורת הש"ס

א) [לעיל טז: לט: מז.], ב) פסחים פא: [עד סוף הענין], ג) זבחים כג. [פסחים פ: ע"ש ודף פא:], ד) תוספתא דטהרות פ"ה [טהרות פ"ד מ"ח], ה) גי' א"מ אי אפשר שאין אדם, ו) [לכאורה צ"ל ומספקא לן וכו' והוא דיבור בפני עצמו וכן מוכח בתוי"ט ע"ש דלפניו היה דברי תוס' הללו ריש סד.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו' גמירי לה הס"ד ואח"כ מ"ה בד"א בטומאת התהום: (ב) ד"ה בתבן או בצרורות הרי היא:

הגהות התוספות

1. צ"ל אינו. 2. צ"ל ע"ג קרקע טהורה. 3. צ"ל מגעו. 4. צ"ל מגעו. 5. צ"ל קבועה. וכ"ה בס"י. 6. צ"ל ומספקא.

מוסף רש"י

שאין לו מקום לעבור. שמחזיק וממלא את כל רוחב הדרך, אף על גב דטומאת ודאי היא, כיון דהסיח שעתא דעבר עליה טומאת התהום הואי, שלא היה שום אדם יודעו שם, ואף זה לא נודע עד שנשחטו קרבנותיו, הלכה למשה מסיני היא שזורקין עליו את הדמים (פסחים פא.). **אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור.** דהוי ליה ספק טומאה ברשות הרבים וספיקו טהור (שם). **בד"א.** דכי ממלא את כל הדרך טמא (שם). **מפני שהקבר מצרפו.** שכל הקבר מטמא באהל ואפילו ריקן שבו דכתיב או בקבר (שם). **בד"א.** דמשובר ומפורק טהור (שם). **אבל טעון.** משוי, על כרחו הולך נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדדיו (שם). **בד"א.** דנזיר ועושה פסח טהור (שם). **אבל טומאה ידועה.** שידעו שאדם נקבר שם (שם). **היה טמון בתבן או בצרורות.** טומאה מכוסה מכל אדם היא זו שמא גל אבנים או עפר או תבן נפל עליו ולא הכירו בו בני אדם מעולם, אבל מים ואפילה ונקיקי הסלעים אין זו הטומאה מכוסה ונעלמה, שהמציץ יכול לראות ולא גמירי הלכתא אלא בטומאה שהיא בתהום (צ"ל כתהום) המכוסה מן הכל (שם). **ולא אמרו טומאת התהום.** דהותרה טומאת התהום (שם) בנזיר ועושה פסח (שם פ: וזבחים כג.). **אלא למת בלבד.** בטומאת המת בלבד (זבחים כג.) אבל שאר טומאות ספק לא הותרו (פסחים פ:). **ספק טומאה צפה.** שרץ מת צף על המים ספק נגע ספק לא נגע, אף ברשות היחיד ספקו טהור (חולין קכז.).

נוסחת הריב"ן

א) דאמר ר"א דכל לאחר מלאת: ב) דסותר את כולן דבתר כו': ג) ז': ד) היכא דניטמא: ה) כמי שנודע לו קודם הבאת קרבנותיו דמי וסותר והכי אמר רבא ת"ש אם עד שלא גילח וקא פסיק ותני בין שנטמא לפני מלאת כו': ו) והאי: ז) דנודע לפני: ח) וקא משמע לן מתני' דל"ש: ט) לענין תרומה: י) טהור שמא בין חיבור הפרקים של אבר ואבר עבר ואפילו לתרומה טהור הס"ד: כ) יגע ולא יסיט: ל) בספרים אבל טעון או רכוב אפילו כו': מ) פסח ואפי' כשיש מקום לעבור כו' שכבר עשו פסחיהן: נ) ויכול אדם:

פי' הרא"ש

גילוח לר"א. א) (חסר כאן בכ"י). **אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר** דאוקי' כר"א מיבעיא ליה אם סותרת ל' או ז': **אמר רבא ת"ש וכו'.** היכי דמי אי דאיתידע ליה תוך מלאת צריך למימר כיון שהטומאה והידיעה היתה תוך מלאת פשיטא דסותר: **אלא לאחר מלאת וש"מ דסותר.** ואכתי לא גמר רבא פשיטותיה דרבא ומפרש' נמי בעי' דרמי בר חמא: **ועדיין תבעי לך כולו סותר או ז' סותר** דפי' דמתני' מיבעיא ליה: ושקיל וטרי תלמודא לפ' בעיא דרמי בר חמא. אי לרבנן ונודע לו אחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו: **פשיטא דכולו סותר** מדרבנן כדאמר לעיל פ"ג: **ואי לר"א הא אמר כל א' מלאת סותר ז':** ה"מ כי נטמא אחר מלאת והאי לפני מלאת הוה. והשתא מפרשה בעיא דרמי בר חמא וממתני' ליכא למפשט: וה"ה דמצי למבעי אליבא דרבנן אי בתר טומאה אזלי' וסתר מן התורה ומביא קרבן טומאה כדין נזי' טמא או בתר ידיעה אזלי' ולא סתר אלא מדרבנן. אלא משום דאוקי' מתני' דאם עד שלא גילח כר"א ומבעיא ליה פירוש דמתני' ב) ופשיטא ליה אליבא דר"א וה"ה לרבנן: **ומינה מדקתני בין כך ובין כך סותר ולא מיפלגי** בין טומאה שבתוך מלאת לטומאה שלאחר מלאת אלא קתני סותר בסתם אלמא דין א' להם דכמו שנודע לו אחר מלאת על טומא' שאחר מלאת אינו סותר אלא ז' ה"ה נודע לו על טומא' שלפני מלאת ש"מ דבתר ידיעה אזלי'. ותקש' הא אמרי' במתני' נזי' שגלח ואח"כ נודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר אלמא בתר טומאה אזלי' ונ"ל לתרץ דלא דמי דברישא סבר הביא קרבנותיו בטומאה וע"כ צריך להביא קרבנות אחרי' וצריכי' אנו לילך אחר טומאה דאי אזלי' בתר ידיעה כבר עבר נזירותו אבל אם נטמא אחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו לרבנן או קודם גילוח לר"א דאכתי לא פסק נזירותיה הא ודאי אזלי' בתר ידיעה: **מוטל ברחבה של דרך.** וממלא את כל הדרך וא"א

פי' הרא"ש (המשך)

לעבור אם לא שיאהל עליו: **אבל יש לו מקום לעבור.** שאינו ממלא כל רוחב הדרך: **אף לתרומה טהור.** דספק טומאה ברה"ר ספקו טהור. **אבל מצאו משובר לחתיכות או מפורק לאיברים.** אפי' אין לו מקום לעבור כגון החצי המת מוטל בצד ימין עד חצי הדרך או רובו וחצי האחר מופלג הימנו מצד שמאלו עד חצי הדרך או רובו וההולך דרך ישרה לפניו א"א שלא יאהיל על חצי האחר אפ"ה טהור שאנו תולי' שעיקם דרכו: **בד"א דתלינן שעבר בין הפרקים במהלך:**

א) נראה דל"ל ועל הא דתנן במתני' אם עד וכו'. ב) נראה דל"ל ולכן מפרש ליה אליבא דר"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מאי טעמא דת"ק (א) א"ר יצחק בר אבודימי כתיב [1] בכל השרץ השורץ כל מקום שהוא שורץ וכתיב על הארץ הא כיצד ודאי מגעו טמא ספק מגעו טהור ורבי שמעון מ"ט אמר עולא כתיב [2] אך מעין וכתיב יטמא (עד הערב) הא כיצד צפה בכלים טמא בקרקע טהור: ת"ר [א] כל [א] הניטלין והנגררין ספיקן טמא מפני שהן כמונחין [ב] והנזרקין ספיקן טהור חוץ [ג] מן כזית המת והמאהיל על פני טומאה וכל דבר שמטמא מלמעלה למטה [ג] לאיתויי זב וזבה בעי רמי בר חמא [ב] [ס] מת בכלי וכלי צף על פני המים מהו בתר כלי אזלינן או בתר [ג] מיתא אזלינן את"ל [ד] בתר כלי אזלינן [ד] מת על גבי שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת שבעה כמאן דמחתא טומאה בכלי דמיא או דילמא טומאה סמיכתא היא ואת"ל [ה] כמאן דמחתא טומאה בכלי דמיא [ה] וטמא ודאי שרץ על גבי נבלה ונבלה צפה מהו כיון דתרווייהו טומאת ערב אינון טומאה סמיכתא היא או דילמא האי כזית והאי כעדשה שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא נינהו או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא [ו] ואת"ל שרץ על גבי שרץ [ו] כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחא בכלי דמי שרץ על גבי נבלה שנימוחה מהו כיון דנימוחה הויא ליה משקה או דלמא האי אוכלא הוא ואת"ל [ז] דאוכלא הוא שרץ ע"ג שכבת זרע מהו ואת"ל [ח] כיון דמיתעקרא ה"ל כי אוכלא שרץ ע"ג מי חטאת [ז] ומי חטאת צפין על גבי המים מהו לא ידעינן [ט] תיקו:

אמר

רש"י

כתיב בכל השרץ השורץ. דמשמע בכל מקום ששורץ טמא ואפי' צף וכתיב על הארץ דמשמע דבעינן שיהא מונח על הארץ ולא צף: **הא כיצד ודאי נגע.** בטומאה בכ"מ שהוא בין במים בין בקרקע טמא הא ספק נגע כגון לאחר שנמצא צף על פני המים ה"ז טהור בין שנמצא צף במים שבכלים או במים שבקרקע דספק מגע צף לעולם טהור: **אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור.** דמשמע דצפה בקרקע טהור: **וכתיב יטמא הא כיצד צפה בכלים.** ספיקו טמא צפה בקרקע ספיקו טהור: **כל הניטלין והנגררין.** בין טומאת שרץ בין טומאת נבילה ובשעת [א] נטילתן או גרירתן ספק נגע בהן אדם וכלים: **ספיקן טמא.** שכל הנגרר והניטל כמו שהן מונחין דמי והוי כספק טומאה ברה"י דספיקו טמא דגמרי' מסוטה (סוטה דף כח:) דכתיב בה ונסתרה והיא נטמאה [ג] אבל אם היו נזרקין [ב] דבשעת זריקתן ספק נגע בהן אדם וכלים ספק לא נגע ספיקו טהור [ג] דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא כטומאה צפה דמיא וספיקו טהור: ה"ג **חוץ מכזית מן המת והמאהיל על פני טומאה שמטמא מלמעלה למטה לאיתויי זב וזבה.** כלומר חוץ מכזית מן המת שזרק ע"ג אדם או טהרות ובין שזרק טהרות על כזית מן המת או האדם עצמו דלג עליו וספק הוא אם האהיל עליו [ד] שספיקו טמא לפי שמטמא מלמעלה למטה הואיל והוא מטמא שלא בנגיעה כגון ע"י אהל. והאי דתני והמאהיל על פני טומאה דלא צריך למיתני אלא חוץ מכזית מן המת והמאהיל עליו לאיתויי זב וזבה שמטמא נמי מלמעלה למטה באבן מסמא שאם ישב זב על האבן [ה] ועל הכלים ועל האדם שהן בתוך הבור תחת האבן נטמא האדם והכלים כמו במגע עצמו וכן אם הזב מלמטה והטהור יושב [ו] על אבן מסמא: **בעי רמי בר חמא מת בכלי וכלי צף על פני המים.** ויודע ודאי שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע אם לא נגע בו: **מהו.** גבי מתניתין מאי טעמא חיישינן לטומאה צפה דהתם איכא למיחש שמא האהיל עליו אבל הכא דידוע הוא לו שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע [ז]: **מי אמרינן בתר כלי אזלינן.** וכמאן דמונח על גבי קרקע דמי וספק מגעו טמא: **או בתר מיתא אזלינן.** ומת מיהא אזיל וצף על פני המים אגב הכלי וספיקו טהור: **אם תימצי לומר.** כיון דמת עצמו לא הוי צף [ח] על פני המים הוא בתר כלי אזלינן וכמאן דמונח על גבי קרקע דמי וספק מגעו טמא: **מת המונח על גבי השרץ.** ושרץ צף על פני המים מהו כיון דשרץ טומאת ערב ומת טומאת שבעה כמאן דמחתא טומאה בכלי דמי וספק מגעו טמא: **או דילמא.** הא טומאה עבה [ט] סמיכתא היא וכיון דצף שרץ כצף מת דמי [י] (מיתא מיהא אזיל וצף על פני המים אגב הכלי וספק מגעו טהור): **ואם תמצא לומר.** כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת ז' כמאן דמחתא בכלי דמי וספיקו טמא ודאי: **שרץ צף ע"ג נבילה.** והוא הדין נמי לנבילה ע"ג השרץ אלא האי דקמיבעיא ליה הכי דשיעורא דשרץ דהוה כעדשה קאי על שיעורא דנבילה דהוי בכזית (א) ולאו שיעורא דנבילה ע"ג שיעורא דשרץ: **או דילמא.** כיון דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמנח בכלי דמי וספק מגעו טמא: [כ] **ואת"ל.** דשרץ ונבילה נמי כיון דהאי שיעוריה בכזית והאי שיעוריה בכעדשה כמאן דמחתא בכלי דמי וספק מגעו בשרץ טמא: **ואת"ל שרץ ע"ג שרץ כיון דמיפסקי מהדדי כמאן דמנח בכלי דמי.** וספק מגעו העליון ע"ג שרץ ספיקו טמא: **שרץ ע"ג נבלה שנימוחה מהו.** מי אמרינן כיון דנימוחה הויא לה משקה ושרץ צף על גביו וספק מגעו טהור דכמאן דצף על פני המים דמי: **או דילמא כיון דאוכל הוא.** ה"ל כמאן דמונח [ל] על גביו וכמו דמונח ע"ג קרקע דמי [מ] דספק מגעו טמא: **ואת"ל.** הכא כיון דאוכלא הוא ולא שוו שיעורייהו אהדדי דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמנח ע"ג כלים דמי: **שרץ** [נ] **ע"ג שכבת זרע.** ושכבת זרע צף על פני המים מהו הואיל ושכבת זרע לאו אוכלא הוא ה"ל כמשקה והוה שרץ צף וספיקו טהור: **ואת"ל כיון שנתעקרה.** מגופו של אדם ממש ולא דמי לשאר משקה שבתוכו כגון מי רגלים שמכונסין לתוכו ה"ל שכבת זרע כי אוכלא דסמיך הוא: **שרץ צף ע"ג מי חטאת.** ומי חטאת עבין הן מפני אפר פרה שבהן מי הוי כאוכלא או דילמא משקה הוי והוי כשרץ צף וספיקו טהור. לא ידעינן תיקו:

אמר

תוספות

כתיב [1] אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור וכתיב יטמא [ד] (עד הערב) **הא כיצד בכלים טמא.** דדוקא דומיא דמעיין ובור שהם מים שעל גבי קרקע: **כל הניטלין.** אדם עומד במים וחבירו היה משלשל [2] שרץ [ספק] נגע בו האדם העומד במים: **או הנגררין.** שהיה חבירו גורר שרץ על פני המים ספק נגע ספקו טמא: **מפני שהן כמונחין** כיון [שיד] אדם תופס בם אין כאן דין טומאה צפה: **והמאהיל על פני הטומאה.** כגון אדם ההולך במים ונמצא כזית מת קבוע במים ספק עבר הטהור עליו והאהיל על המת דבשרץ כי האי גוונא טהור או במת לטומאת מגע דכך לי [טהרה] צפה וטומאה קבוע כמו טומאה הצפה וטהרה קבוע מ"מ באהל לא מטהרינן: **דבר** [3] שהוא מטמא למעלה כלמטה לאיתויי זב וזבה שמטמא בהיסט וכן עליונו של זב וזבה (מלמעלה) כלמטה ממשכבו ואם זב וזבה עוברים במים וכלי אצלם ספק הסיטו אין לנו ליטהר משום טומאה צפה אלא במגע דוקא דומיא דשרץ וכן אם מדרסות שם וזב עובר [4] ספק דרס אין לטהר משום טומאה צפה: **בעי רמי בר חמא מת בכלי וכלי צף על פני המים מהו בתר כלי אזלינן.** והא נח או דילמא בתר מיא אזלינן והא לא נח מת ע"ג שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת ז' כמי דמחתא בכלי דמיא או דילמא כיון דהאי טומאה והאי טומאה (ה) סמיכתא היא ואת"ל כמאן דמחתא בכלי ודאי דמיא שרץ ע"ג נבילה ונבילה צפה על פני המים מהו כיון דתרוייהו טומאת ערב טומאה סמיכתא היא כחדא טומאה עבה ולא חשיב כמונחת או דילמא האי כזית והאי כעדשה שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא הוא או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא אם תימצי לומר כיון דמפסקי לא נבילה [5] שנימוחה מי הוי הך נבילה כי משקה והוי שרץ שעל גבה כטומאה צפה על פני המים או דילמא אוכלין הוא ואת"ל כי אוכלין הויין לה ואינן חשובים משקה וה"ל [6] כמי שאינו צף על פני המים והא שרץ על גביו [7] הואיל כשהנבילה שנימוחה צפה [8] על פני המים כזית [9] והאי בכעדשה כמאן דמנח דמי שרץ ע"ג שכבת זרע מהו מי הויא לה כי משקה ואת"ל כיון דמתעקר מגופיה לא חשיב משקה אלא כי אוכלין יש לדונו שרץ ע"ג מי חטאת שהיה שם אפר ומים וע"י האפר הוא עב ומי חטאת דנקיט אומר ר"י דהוא הדין דמצי למנקט אפר ומים בעלמא אי חשיב משקה אי לא אלא לרבותא נקט דאע"ג דאיכא למימר כיון דהאי טומאה והאי טומאה הויא ליה כי טומאה סמיכתא: צפה [10] על פני המים מ"מ כיון דהני מי חטאת הוו להו משקה [11] עליהן (ו) והואיל [12] כי צפה על פני המים:

נזיר

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ד מהל' אבות הטומאה הל"ג:

לא ב מיי' שם פט"ו הל' ו:

לב ג מיי' שם פי"ז הל"ח:

לג ד ה ו ז ח ט מיי' שם פי"ד הל"ז:

הגהות התוספות

1. דיבור זה שייך לפני הדיבור הקודם. 2. יש גורסין מטלטל. 3. צ"ל וכל דבר. והוא תחילת דיבור אחר. 4. צ"ל עובר עליהם. 5. צ"ל שרץ ע"ג נבילה כו'. 6. צ"ל וה"ל שרץ שעל גביו כו'. 7. תיבות והא שרץ על גביו, נמחק. 8. צ"ל הלכה. 9. צ"ל שיעורו בכזית. 10. צ"ל ומי חטאת צפה על פני המים מהו. ותיבות מ"מ נמחק. 11. צ"ל הם משקה. 12. צ"ל והוי"ל.

מוסף רש"י

כל מקום שהוא שורץ. ואפילו על המים, וכתיב על הארץ, הא כילד, כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק (חולין קכו.).

פי' הרא"ש

דתנן ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע. משנה היא פ"ד דמסכת טהרות וקתני לעיל מינה אלו ספיקות שטיהרו חכמים וכו' ס' טומאה צפה על פני המים. וקתני בתר הכי ס' טומאה צפה על פני המים פירוש שטהרו חכמים בין במים שבכלים בין במים שעל פני קרקע. כתיב בכל השרץ השורץ וכו' דמשמע בכל מקום שהוא שורץ פי' ראוי לשרוץ ואפי' על המים (ש"מ) [טמאה]. וכתיב השרץ השורץ על הארץ דמשמע על הארץ טמאה: הא כיצד. ודאי בכל מקום טמא אבל ספק נגע על המים טהור: כתיב אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור דמשמע הנוגע בשרץ שעל פני מי מעין ובור ומקוה טהור: וכתיב בתריה והנוגע בהם יטמא דמשמע בכל מקום: כל הניטלין והנגררין. אם נטל שרץ בידו או גררו בארץ אצל טהרות ונגע ס' לא נגע ספקן טמא דלא חשיבה טומאה צפה כיון שהוא ביד האדם: והנזרקין. אם זרקן באויר אצל טהרות אע"פ שבא מכח האדם חשוב טומאה צפה: חוץ מכזית מן המת. שזרקו ס' האהיל על הטהרות טמאים דטהרות טומאה צפה מקראי דכתיב בשרץ גמרי' הלכך לא מטהרי' אלא בטומאת מגע דשייכא בשרץ: והמאהיל ע"פ הטומאה כגון שזרק טהרות ס' האהילו על המת דבכה"ג בס' מגע טהור בין שהטומאה צפה (א) דהכי איתא בתוס' דטהרות כשם שטהרו ס' טומא' צפה וכו' כך טהרו וכו' טהרה צפה וכו' כיצד עריבה שהיתה טמאה טומאת מת וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר נתנן בתוכו וירדו גשמים ונתמלאת הרי הוא צף ע"פ המים ס' נגע בה ספק לא נגע ספקו טהור מפני שזה טהרה צפה על פני המים ופליגי בה ר"י ורבנן בפ"ד במס' טהרות דקתני הזורק טומאה ממקום למקום ככר לבין המפתחות מפתח לבין ככר ר"י אומר ככר לבין המפתחות טמא מפתח לבין ככרות טהור: וכל שהוא מטמא מלמעלה לאתויי זב וזבה. כגון עליונו של זב ותחתונו של זב דמטמאי' בלא נגיעה ספקן טמא דלא טהרו אלא ספק טומאת מגע: מת בכלי וכלי צף ע"פ המים. ויודע הוא שלא האהיל עליו ומספקא ליה אם נגע אם לא נגע וה"ה דה"מ למבעיא שרץ בכלי: בתר כלי אזלי' והרי צף או בתר מת אזלי' והרי הוא מונח. ואת"ל (ב) לאו בתר כלי אזלי' והו"ל כמונח: מת על גבי שרץ. וס' נגע במת מי אמרי' כיון דשניהם טמאים חשיב כחד גופא והוי טומאה צפה. או דילמא כיון דאין טומאתם שוה שזה טומאת ערב וזה טומאת ז' הוי כמונח בכלי: שרץ ע"ג נבילה מי אמרי' כיון דשניהם טומאת ערב כחד גופא דמי והוי טומאה צפה: או דילמא כיון דהאי בעדשה והאי בכזית ה"ל כמונח בכלי: שרץ ע"ג שרץ וס' נגע בעליון מהו. הא ודאי טומאתן ושיעורן שוה: או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא: שרץ ע"ג נבילה שנימוחה מהו כיון דנימוחה הרי היא משקה ולא הויא הפסקה בין שרץ למים או דילמא האי אוכל הוי. כיון דמאוכל בא חשיבי הפסק:

א) נראה דצ"ל ובין כשהטהרה צפה דהכי כו'. ב) גירסת רבינו ואת"ל לאו בתר כלי אזלינן וכו' והיינו לפי פי' ז"ל דאי אזלינן בתר כלי מקרי צף ודלא כפי' התוס'.

מסורת הש"ס

א) [חולין קכו.], ב) [עיין זבחים כב.], ג) [במדבר ה], ד) [תוספ' פ"ד דטהרות מחוק זה], ה) צ"ל והאי טומאה כו'. יעב"ץ, ו) גי' א"מ וכו'.

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יא מא
אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם: ויקרא יא מג

2. אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: ויקרא יא לו

נוסחת הריב"ן

א] ובשעת גרירתן או נטילתן: ב] ובשעת: ג] ולא: ד] ספיקו: ה] שעל: ו] יושב לו על: ז] אם נגע אם לא נגע מהו מי אמרינן כו': ח] לא הוי צף דהא קאי ומונח בכלי כו': ט] הוא טומאה עבה כמו טומאה סמיכתא: י] דמי מיהא כאילו מת אזיל: כ] ואת"ל שרץ על גבי שרץ כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנח בכלי דמי וספק מגעו בעליון ע"ג שרץ ונבילה נמי כו' ספיקו טמא: ל] דמונח ליה על גביו: מ] וכמאן דמונח: נ] ושרץ צף:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שרץ צף וכו' בכזית ולא קאי שיעורא דנבלה:

גליון הש"ס

גמ' מת בכלי וכלי צף על פני המים. עיין זה שבת דף ה ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הניטלין. נ"ב בתוספתא (פ"ה דטהרות) הניטלים והנגררים (וכ"ה ברמב"ם): [ב] שם מת. צ"ל שרץ (וכ"ה ברמב"ם. דס"ל דבמת אינה לעניין שרץ בלבד כפשטות הגמ' דלא כרש"י ותוס'): [ג] שם מיתא. צ"ל שרץ (וכ"ה בתוס'): [ד] שם מת ע"ג שרץ. צ"ל שרץ ע"ג מת (וכ"ה ברמב"ם וכנ"ל): [ה] שם (וטמא) תז"מ (וכן ליתא בדפו"י): [ו] שם ואת"ל שרץ ע"ג שרץ כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחא בכלי דמי) תא"מ (ובאמת הבעיא שאח"ז לא תליא כלל באת"ל אך מהרמב"ם משמע דגרים האת"ל להיפך ע"ש): [ז] שם (ומי חטאת צפין ע"ג המים) תא"מ (דמיותר הוא וכמו שלא הזכיר בהבעיות שמקודם):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות